

KANSAKUNNAN KIVIJALKA

Pandemiassakin suomalainen luottaa presidenttiin,
poliisiin ja puolustusvoimiin

Politiikan poikkeustila on väistynyt. Suomalaisien luottamus poliitikoihin ja hallitukseen on pudonnut kohti normaaliaikojen lukemia.

Kansakunnan luotettavan kivijalan muodostavat kansalaisten silmissä presidentti, poliisi ja puolustusvoimat. Myös koulutus-, terveydenhuolto-, oikeus- ja sosiaaliturvajärjestelmiin luotetaan.

Osassa väestöryhmiä on kuitenkin alkanut näkyä säröjä luottamuksessa yhteiskuntaa kohtaan. Näitä ovat erityisesti yrittäjät sekä perussuomalaisten ja kristillisdemokraattien äänestäjät.

- ◆ Enemmistö (52 %) kokee edelleen suurta luottamusta maan nykyistä hallitusta kohtaan, mutta luottamus on pudonnut vuodessa kahdeksan prosenttiyksikköä.
- ◆ Enemmistö suomalaisista antaa Sauli Niinistölle (80 %) ja Sanna Marinille (61 %) hyvän arvostuksen toiminnasta koronakriisissä. Jussi Halla-aholle (24 %) ja Petteri Orpolle (23 %) vain harva antaa hyvän arvostuksen.
- ◆ Poliisiin luottaa 82 prosenttia suomalaisista, mutta esimerkiksi yrittäjien ja nuorten luottamus poliisiin on vähentynyt vuoden aikana.
- ◆ Suurin nousija luottamusmittauksessa on markkinatalousjärjestelmä, johon 42 prosenttia luottaa.

Koronapandemian käynnistyttyä kansalaisten luottamus maamme hallitukseen ja laajemminkin poliitikkoihin ja poliittiseen järjestelmään kasvoi.¹ Vuosi pandemian käynnistymisen jälkeen on palattu vähitellen normaalioloihin: kansa suhtautuu poliitikkoihin nyt yleisesti ottaen epäillen, ja luottamus maamme

hallitukseen on vähentynyt. Kansakunnan keulakuvat pitävät kuitenkin pintansa. Luottamus tasavallan presidenttiin on säilynyt erittäin vahvana, ja kansalaisten selvä enemmistö arvioi sekä presidentin että pääministerin toiminnan koronakriisissä hyväksi. Muut ministerit eivät kuitenkaan saa kansan enemmistöltä hyvää arvosanaa ja kaikkein

Taulukko 1. Suomalaisen yhteiskunnan luottamusranking 2021

Sijoitus vuonna 2021	Sijoituksen muutos 2020–2021		Luottamuksen muutos 2020–2021
1.	+1	Tasavallan presidentti	▶
2.	-1	Poliisi	▼
3.	..	Puolustusvoimat	▶
4.	+1	Koulutusjärjestelmä	▼
5.	-1	Terveydenhuoltojärjestelmä	▼
6.	..	Yliopistotutkijat	..
7.	+1	Oikeuslaitos	▶
8.	-1	Yleisradio YLE	▼
9.	+2	Sosiaaliturvajärjestelmä	▶
10.	..	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL	▶
11.	-2	Pienyritykset, yksityisyrittäjät	▼
12.	..	Maamme tiedotusvälineet yleensä	▶
13.	+1	Valtion virkamiehistö	▶
14.	+2	Oman maakunnan johtava sanomalehti	▶
15.	+3	Helsingin sanomat	▶
16.	+1	Pankit, pankkijärjestelmä	▶
17.	-2	Eduskunta	▼
18.	+3	Markkinatalousjärjestelmä	▲
19.	-6	Maan nykyinen hallitus	▼▼▼
20.	..	MTV3	▶
21.	+5	Wikipedia	▲
22.	-3	Yleensä kansalaisjärjestöt	▼
23.	..	Ammattiyhdistysliike	▶
24.	+3	Google	▶
25.	-3	Euroopan Unioni, EU	▼
26.	-2	Ympäristöjärjestöt	▶
27.	-2	Kirkko	▼
28.	+2	Suuryritykset, pörssiyritykset	▶
29.	-1	Työnantajajärjestöt	▼▼
30.	-1	Puolueet	▼▼
31.	..	Iltapäivälehdet	..
32.	..	Sosiaalinen media	▼

Sijoitukset asteikkokeskiarvojen mukaan. Saman asteikkokeskiarvon saavien toimijoiden keskinäisen järjestyksen ratkaisevat luottamuksen ja epäluottamuksen erotukset. Luottamuksen muutos on laskettu asteikkokeskiarvojen 2021 ja 2020 erotuksena. Yksi nuoli merkitsee asteikkokeskiarvossa 0,10–0,19 muutosta, kaksi nuolta 0,20–0,29 muutosta, kolme nuolta 0,30–0,39, ja niin edelleen. Nuoli oikealle merkitsee, että muutos on vähäinen (alle 0,10). Toimijoiden järjestys eroaa Kuviossa 1 (sivulla 3), koska asteikkokeskiarvo huomioi ensiksi sekä osoitetun luottamuksen että epäluottamuksen ja toiseksi myös molempien vahvuuden ("hyvin suurta" ja "hyvin vähäistä" -vastausten osuudet).

heikoimmin kriisin aikana ovat kansalaisten mielestä onnistuneet oppositiojohtajat.

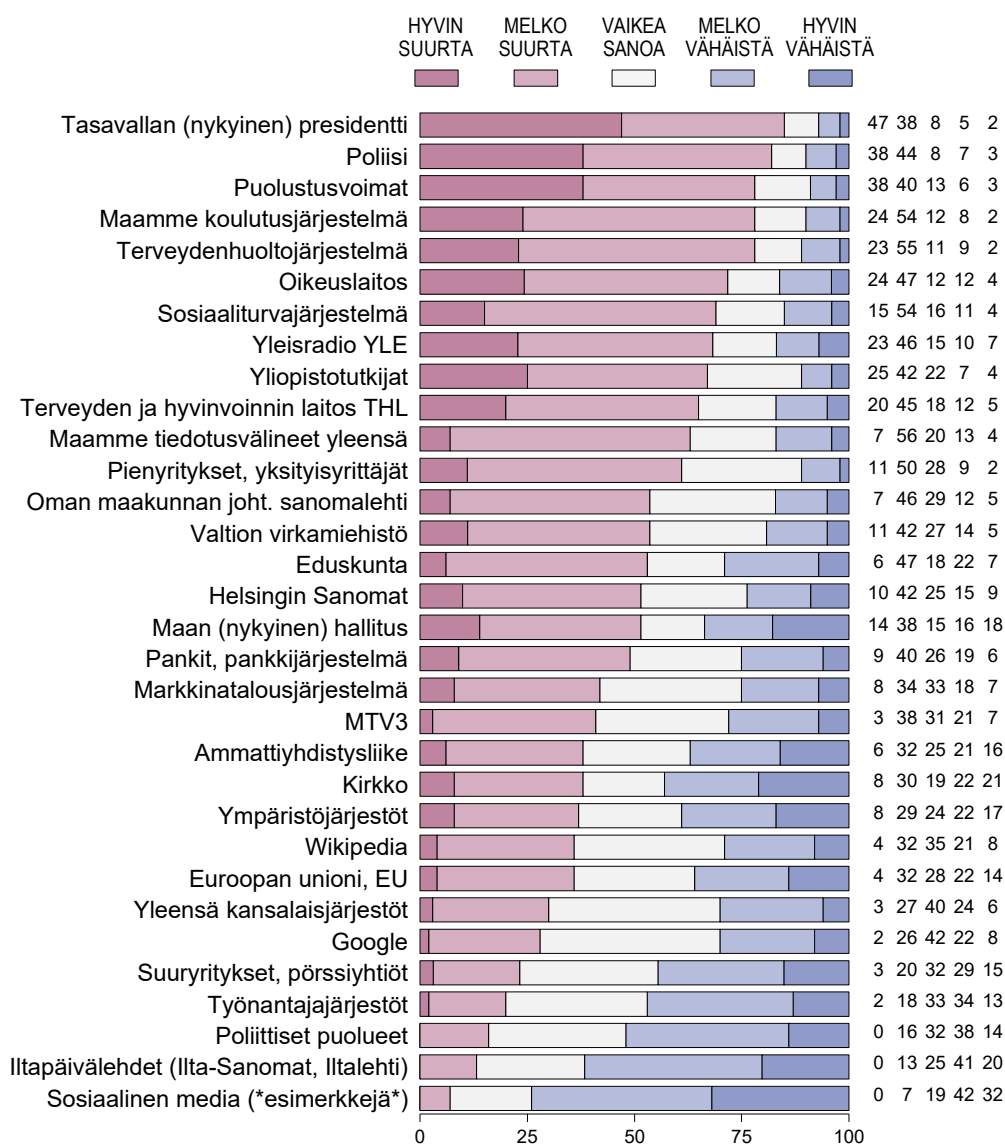
Yleisesti ottaen suomalaisten luottamus yhteiskunnan eri instituutioihin on pysynyt suurimmaksi osaksi ennallaan (Taulukko 1).

Kärkipaikka luotetuimpien instituutioiden listalla on kuitenkin vaihtunut: eniten suomalaiset luottavat tasavallan nykyiseen presidenttiin Sauli Niinistöön, johon luottaa 85 prosenttia suomalaisista. Vain seitsemän prosenttia ilmaisee luottamuksensa presidenttiin olevan vähäistä.

Vastaavassa kyselyssä vuonna 2009 silloiseen tasavallan presidenttiin Tarja Haloseen luotti 63 prosenttia suomalaisista. Edeltäjänsä nähden presidentti Niinistö nauttii selvästi laajempaa luottamusta. Presidentin suosion vahvuus on jo pit-

kään näyttänyt selittyvän Sauli Niinistön vahvalla otteella ulkopoliittikan johtamisessa samalla, kun maailmanpolitiikan näyttämö on muuttunut aiempaa epävakammaksi.² Huomionarvoista on kuitenkin se, että pandemian aikana luottamus tasavallan presidenttiin on vahvistunut entisestään, ja se erottuu myös suhteessa muihin keskeisiin suomalaisiin poliittisiin päättäjiin (ks. 8-9). Kansalaisten mielikuvat presidentistä näyttäisivätkin liittyvän ensi sijassa turvallisuuteen ja vakauteen, jota edustaa koko suomalaisten luottamusrankingin kärkikolmikko: presidentin lisäksi luotetaan poliisiin ja puolustusvoimiin. Luotto presidenttiin ja turvallisuuskoneistoon ei kuitenkaan heijastu kasvavana vahvan johtajan kaipuuna (ks. laatikko seuraavalla sivulla).

KUVIO 1. Kuinka suurta luottamusta tunnet seuraavia yhteiskunnassa vaikuttavia toimijoita kohtaan? (%)

Särö luottamuksessa poliisiin

Poliisi on rankingissa pudonnut ensi kertaa sijalle kaksi. Varsinaisesta luottamuksen notkahduksesta ei ole kysymys, sillä luottamus poliisiin on edelleen erittäin vahvaa (82 % luottaa ja 10 % ei luota). Hienoinen särö luottamuksessa poliisiin ilmenee kuitenkin tietyissä väestöryhmissä (ks. Kuvioliite), joissa luottamus poliisiin on vähentynyt vuoden aikana näkyvästi.

Tällaisia väestöryhmiä ovat yrittäjät, 18–25-vuotiaat nuoret, peruskoulun varassa olevat ja työttömät. Näitä ryhmiä yhdistävät muita väestöryhmiä heikommät mahdollisuudet sopeutua koronataudin takia asetettuihin rajoitustoimiin. Särö näiden ryhmien luottamuksessa poliisiin on varoitus

siitä, millaisia vaikutuksia pitkään jatkuvilla poikkeusoloilla voisi olla luottamukseen yhteiskunnan instituutiota kohtaan.

Kokonaisuudessaan suomalaisten tyytyväisyys valtion perusrakenteeseen on kuitenkin vahvaa. Tästä kertoo se, että luottamusrankingin kärjessä ovat vuodesta toiseen poliisin ja puolustusvoimien (78 % luottaa) lisäksi koulutusjärjestelmä (78 %), terveydenhuoltojärjestelmä (78 %) ja oikeuslaitos (71 %).

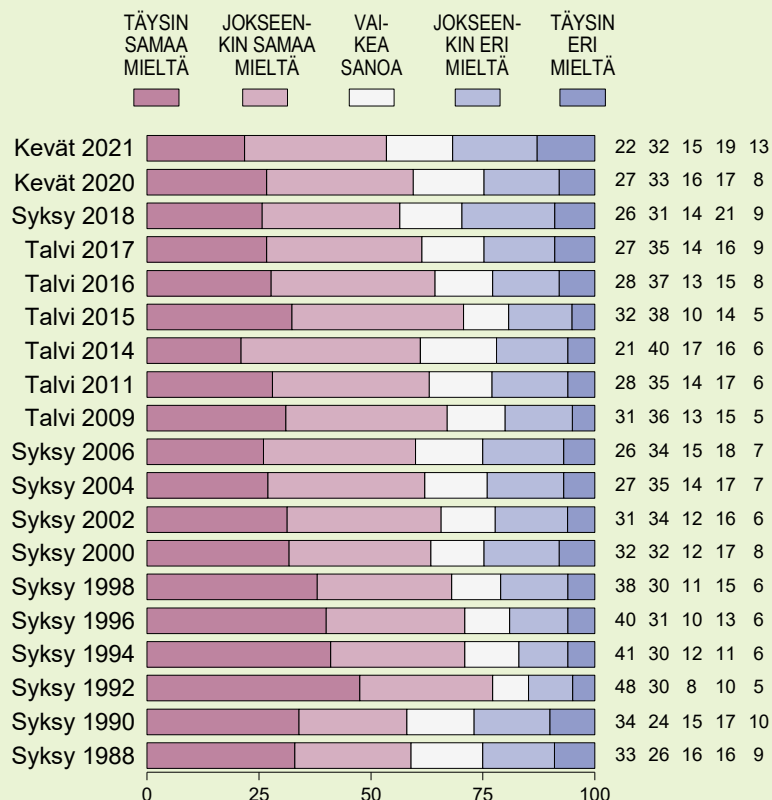
Suhtautumisessa puolustusvoimiin on jonkin verran vaihtelua väestöryhmittäin. Luottamus kasvaa iän ja koulutustason myötä. Kaikissa väestöryhmissä yhtä lukuun ottamatta kuitenkin yli puolet kokee suurta luottamusta puolustusvoimiin.

Johtajan kaipuu vähenee

Vahvan perinteisiä arvoja puolustavan johtajan kaipuu on pienentynyt selvästi viimeisten kuuden vuoden aikana. Edelleen enemmistö (54 %) sanoo maamme kaipaavan vahvoja johtajia, jotka kykenevät palauttamaan yhteiskuntaamme kurin ja järjestyksen sekä oikeiden arvojen kunnioituksen (Kuvio 2). Kolmannes (32 %) ei kaippaa vahvoja johtajia kuria ja järjestystä palauttamaan. Tyypillisesti vahvan johtajan kaipuu on elpynyt kriisien keskellä. Suurimmillaan se oli 1990-lu-

vun lamassa, mutta kasvoi myös finanssikriisiin iskeyttyä Suomeen vuonna 2009 ja myös vuonna 2015 pitkään jatkuneen taantuman myötä. Koronakriisi keväällä 2020 ei kuitenkaan johtanut vastaavaan reaktioon. Tästä huolimatta ajatus vahvoista johtajista kuitenkin viehättää väestön enemmistöä. Erityisen suurta vahvan johtajan kaipuu on kristillisdemokraattien (94 %), Liike Nytin (86 %) ja perussuomalaisten (81 %) äänestäjien keskuudessa.

KUVIO 2. Maamme kaippaa vahvoja johtajia, jotka kykenevät palauttamaan yhteiskuntaamme kurin ja järjestyksen sekä oikeiden arvojen kunnioituksen (%)

Poikkeuksen tekevät vasemmistoliiton äänestäjät, joista vain 44 prosenttia luottaa ja 31 prosenttia ei luota puolustusvoimiin.

Käytännössä kaikki valtion perustehtävät ovat korkealla luottamusrankingissa. Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden, oikeusjärjestelmän ja koulutuksen lisäksi myös sosiaaliturvajärjestelmän arvostus on pysynyt ennallaan. Siihen luottaa 69 prosenttia suomalaisista, ja sen asema luottamusrankingissa on kohentunut kaksi sijaa. Koronaepidemian aikaisten lomautusten aikana toimiva sosiaaliturvaverkko on osoittanut toimintansa. Kotitalouksissa, joissa vähintään yksi jäi koronan seurauksena työttömäksi, tulot pienenevät keskimäärin 25 prosenttia.³ Luottamus sosiaaliturvajärjestelmään on laajaa lähes kaikissa väestöryhmissä, mutta kaksi väestöryhmää erottuu: perussuomalaisten ja kristillisdemokraattien äänestäjät, joista alle puolet sanoo luottavansa siihen. Näiden kahden väestöryhmän muuta väestöä pettyneempi asenne yhteiskunnan toimintaan näyttäytyy vähäisempänä luottamuksena myös muita tahoja kohtaan.

Luottamus mediaan politisoituu

Yleisradio (69 % luottaa) on luottamuslistauksessa pudonnut yhden sijan, mutta muu suomalainen media jää luottamuksessa siitä selvästi jälkeen. Oman maakunnan johtavaan sanomalehteen luottaa yli puolet (53 %). Helsingin Sanomat on yksittäisenä tiedotusvälineenä kuitenkin jokaisella mitauskerralla kohentanut asemiaan vuodesta 2018 lähtien, ja nyt siihen luottaa jo yli puolet (52 %). MTV3:en luottaa 42 prosenttia. Luottamus ilta-päivälehtiin sen sijaan on heikkoa. Niihin luottaa vain 13 prosenttia ja 61 prosenttia ilmaisee luottamuksensa niihin vähäiseksi. Maamme tiedotusvälineisiin yleensä luottaa 63 prosenttia, mitä voi pitää hyvänä lukemana.

Luottamus mediaan kuitenkin politisoituu. Eri-tyisesti kahdessa väestöryhmässä moni näyttäisi menettäneen luottamuksensa perinteiseen mediaan: perussuomalaisten ja kristillisdemokraattien äänestäjät. Epäluottamus on verrattuna muihin väestöryhmiin suurta varsinkin Yleisradiota ja Helsingin Sanomia kohtaan, mutta jää heikoksi kaikkien tiedotusvälineiden kohdalla.

Tiedon lähteenä Wikipedia on hieman parantanut asemiaan vuodentakaiseen nähden. Siihen kokee luottamusta 36 prosenttia, mutta 29 prosenttia ei. Googleen luottaa 28 prosenttia ja hie-

man suurempi osuus (30 %) ei luota. Luottamusrankingin pohjalla on sosiaalinen media, johon vain seitsemän prosenttia luottaa ja 74 prosenttia ei luota.

Tutkittuun tietoon luotetaan

Uutena elementtinä tämänkertaiseen kyselyyn lisättiin yliopistotutkijat, jotka löysivät paikkansa läheltä kärkeä (67 % luottaa). Tämä vahvistaa kuvaa, jonka mukaan suomalaiset luottavat tutkittuun tietoon. Suhtautuminen yliopistotutkijoihin jakaa kuitenkin näkemyksiä väestöryhmittäin. Esimerkiksi kristillisdemokraattien äänestäjistä vain 40 prosenttia ja perussuomalaisten äänestäjistä 47 prosenttia kokee suurta luottamusta yliopistotutkijoihin. Alle puolet myös EU:hun kielteisesti suhtautuvista (35 %), ammattikoulun käyneistä (49 %) ja työttömistä (49 %) luottaa yliopistotutkijoihin.

Vastaava laajan enemmistön luottamus tutkittuun tietoon havaitaan koronapandemiassa keskeisimpänä informaation tuottajana toimivaan Terveysten ja hyvinvoinnin laitokseen (THL), mutta samoin kuin yliopistotutkijoiden kohdalla luottamus politisoituu. THL:ään luottaa 65 prosenttia suomalaisista, mutta perussuomalaisten (36 %) ja kristillisdemokraattien (32 %) äänestäjistä selvästi alle puolet luottaa siihen. Myös yrittäjien luottamus jää alle puoleen (46 %).

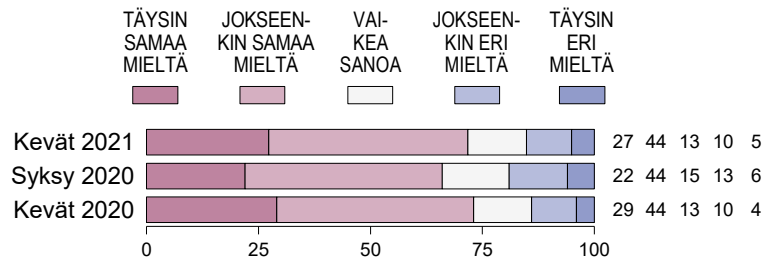
Koronakriisin aikana luottamus THL:n ja muiden terveystieteiden antamaan tietoon on vastaavasti pysynyt korkealla tasolla. Vajaa kolme neljästä (71 %) sanoo luottavansa näiden tarjoamaan tietoon (Kuvio 3). Epäluotettavana tietoa pitää vain 15 prosenttia. Edellä mainittujen ryhmien lisäksi muita heikompaa luottamus tarjottuun tietoon on myös johtavassa asemassa olevilla, joista vain 48 prosenttia sanoo luottavansa siihen. Sanna Marinin hallitus on nojannut koronapäätöksenteconsa THL:n tietoihin.

Pandemian alkuvaiheessa sovellettavan strategian ja toimintalinjojen kohdalla oli epäselvyyksiä, mutta pandemian edetessä THL:ää kohtaan ei ole enää kohdistunut vastaava arvostelua kuin alkuvaiheessa.⁴ Viime syksyn notkahduksesta luottamus terveystieteiden tietoon onkin palautunut likimain samalle tasolle kuin se oli pandemian alkaessa.

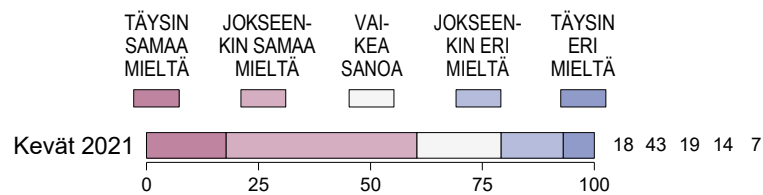
Koska pandemian edetessä THL:llä ja sosiaali- ja terveysministeriöllä (STM) on ollut aika ajoin eri-

THL on luotetumpi kuin STM.

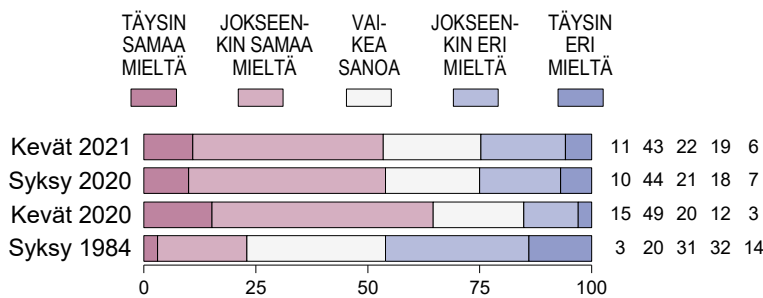
KUVIO 3. THL:n ja muiden terveysviranomaisten antama tieto on luotettavaa (%)

KUVIO 4. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) antama tieto on luotettavaa (%)

KUVIO 5. Virkamiesten kansalaisille antama tieto on luotettavaa (%)

mielisyyksiä suositusten linjasta ja viestinnästä⁵, EVA kysyi tällä kertaa myös suomalaisten suhtautumista sosiaali- ja terveysministeriön antamaan tietoon. Osoittautuu, että luottamus THL:ään on selvästi suurempaa kuin luottamus ministeriöön. Sosiaali- ja terveysministeriön antamaa tietoa pitää luotettavana 61 prosenttia suomalaisista (Kuvio 4). Viidesosa (21 %) ei luota ministeriön antamaan tietoon. Perussuomalaisten (26 %) ja kristillisdemokraattien (30 %) äänestäjien ohella erityisesti yrittäjien (39 %) luottamus ministeriön antamaan tietoon on heikkoa.

Yleisesti ottaen luottamus suomalaisiin virkamiehiin on säilynyt pandemian jatkuessa ennallaan. Valtion virkamiehistöön luottaa 53 prosenttia. Heidän kansalaisille antamaansa tietoon luottaa likimain yhtä moni (54 %, Kuvio 5). Neljäsosa (25 %) ei pidä virkamiesten kansalaisille antamaa tietoa luotettavana.

Yhdessä väestöryhmässä enemmistö ei luota virkamiesten kansalaisille antamaan tietoon.

Perussuomalaisten äänestäjiä näyttäisi yhä enemmän määrittelevän yleinen epäluuloisuus yhteiskunnan instituutioita kohtaan. Enemmistö (53 %) heistä ei luota virkamiesten kansalaisille antamaan tietoon. Selvästi muita heikompaa luottamus on myös vähiten koulutettujen ja työttömien keskuudessa.

Poliitikot palasivat kuolevaisten joukkoon

Luottamuksessa viranomaistietoon ja poliitikkojen antamaan tietoon on suuri ero. Vain reilu neljäsosa (27 %) sanoo, että poliitikkojen antama tieto on luotettavaa (Kuvio 6). Epäluotettavana sitä pitää puolet (48 %).

Alhaista luottamusta poliitikkojen antamaan tietoon voidaan pitää tavanomaisena tuloksena. Poikkeukselliset lukemat saatiin koronakeväänä 2020, jolloin luottamus poliitikkojen antamaan tietoon oli huomattavan korkea (48 %). Luot-

tamuslisä oli hävinnyt syksyyn mennessä, ja nyt luottamus oli jo hieman kohonnut.

Epäluottamusta poliitikkojen antamaa tietoa kohtaan koetaan kaikissa väestöryhmissä, mutta perussuomalaisten äänestäjien epäluottamus (75 %) on aivan omilla lukemillaan. Väestöryhmittäisissä erittelyissä näkyy pandemian politisoituminen. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa lähes kolme neljästä suomalaisesta antaa edelleen täyden tukensa hallituksen toimille koronavirus-epidemian torjumiseksi, mutta oppositiopuolueiden äänestäjien ja yrittäjien tuki koronatoimille on pudonnut tuntuvasti viime keväästä.⁶

Vaikka poliitikkojen antamaan tietoon ei juuri luoteta, se ei näy suhtautumisessa eduskuntaan. Siihen luottaa edelleen 53 prosenttia suomalaisista.

Sen sijaan suurin muutos luottamusrankingissa on tapahtunut suhtautumisessa maan nykyiseen hallitukseen. Pandemian alkaessa keväällä 2020 koettiin niin sanottu rally round the flag -ilmiö (*lippujen ympärille kokoontuminen*)⁷, jossa kansalaisten luottamus poliittisiin päättäjiin nousi poikkeuksellisen korkealle.⁸ Tämä politiikan poikkeustila osoitti taittumisen merkkejä jo syksyllä 2020.⁹ Kevään 2021 Arvo- ja asennetutkimus vahvistaa, että vuoden takaisessa poikkeuksellisen suuressa luottamuksessa Sanna Marinin hallitukseen oli kyse korona-kevään poliittisesta poikkeustilasta, joka on nyt väistynyt.

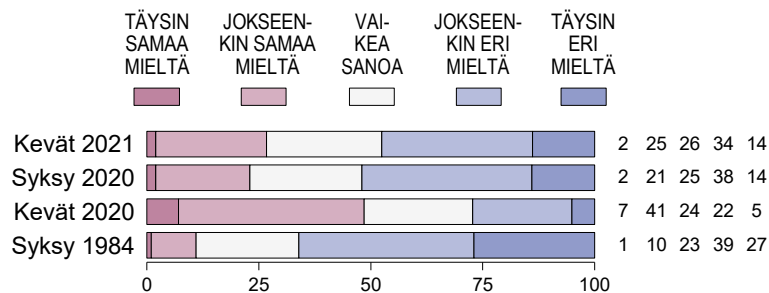
Poliitikoiden paluu tavallisten kuolevaisten joukkoon näkyy luottamusrankingissa. Nykyisen hallituksen sijaluku on pudonnut kuusi sijaa alas-päin (ks. Taulukko 1 sivulla 2). Enemmistö (52 %) kokee edelleen suurta luottamusta maan nykyistä hallitusta kohtaan, mutta kolmannes (34 %) arvioi luottamuksensa hallitukseen heikoksi (ks. Kuvio 1 sivulla 3). Vielä vuosi sitten 60 prosenttia sanoi kokevansa suurta luottamusta hallitukseen ja epäluottamusta ilmaisi vain viidesosa (21 %).

Luottamus hallitukseen on pienentynyt lähes kautta linjan. Ainoastaan punavihreiden puolueiden äänestäjien kohdalla luottamus pysyy odotetusti korkealla: SDP:n äänestäjistä 89 prosenttia luottaa hallitukseen ja vihreiden sekä vasemmistoliiton äänestäjistä 88 prosenttia. Keskustan (67 %) ja RKP:n (60 %) äänestäjien luottamus hallitukseen on pudonnut selvästi. Oppositiopuolueiden kokoomuksen (33 %), Liike Nytin (31 %), kristillisdemokraattien (18 %) ja perussuomalaisten (9 %) luottamus hallitukseen jää alhaiseksi.

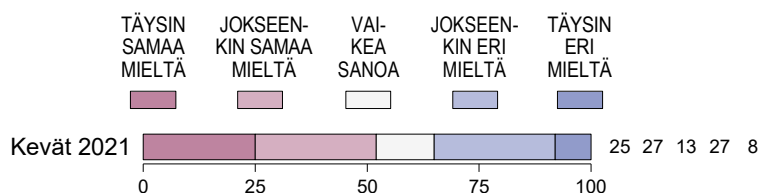
Yksi selitys hallituksen heikentyneelle luottamukselle piilee siinä, että enemmistö (52 %) arvioi maamme hallituksen olleen huonosti valmistautunut koronan toiseen ja kolmanteen aaltoon (Kuvio 7). Toisella kannalla on vain reilu kolmannes (35 %). Epäilyksiä on lähes kaikissa väestöryhmissä, mutta hallituspuolueiden kannattajien enemmistö

**Lippujen luo
kokoontuminen
loppui.**

KUVIO 6. Poliitikkojen kansalaisille antama tieto on luotettavaa (%)

KUVIO 7. Maamme hallitus on ollut huonosti valmistautunut koronan toiseen ja kolmanteen aaltoon (%)

PRESIDENTTI JA PÄÄMINISTERI SAAVAT ENEMMISTÖLTÄ HYVÄT ARVOSANAT

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö on kansalaisten mielestä onnistunut parhaiten toiminnassaan koronavirukseen liittyen. Hyvän arvosanan saa useimmilta myös pääministeri Sanna Marin.

Suomalaisista eturivin poliitikoista tasavallan presidentti Sauli Niinistö saa eniten hyviä arvosanoja toiminnastaan koronavirukseen yhteydessä. Peräti 80 prosenttia suomalaisista antaa Niinistölle hyvän arvosanan koronavirukseen liittyvästä toiminnasta, kannanotoista ja ratkaisuehdotuksista (Kuvio 8). Vain yhdeksän prosenttia antaa Niinistölle huonon arvosanan.

Myös pääministeri Sanna Marinin toiminta, kannanotot ja ratkaisuehdotukset saavat enemmistöltä (61 %) hyvän arvosanan, mutta yli kolmannes (35 %) antaa hänelle huonon arvosanan.

Tasavallan presidentti on läpi presidenttikautensa nauttinut suurta ja jopa kasvavaa kansan luottamusta (ks. Kuvioliite). Tässä valossa ei ole yllättävää, että kansan luottamus presidenttiin ja hänen toimintaansa on säilynyt myös pandemian aikana. Toisaalta presidentti ei ole ollut vastuussa koronaan suoraan liittyvistä ratkaisuista toisin kuin pääministeri. Tämä ero vastuissa heijastuu kansan antamiin arvosanoihin.

Sen sijaan suhtautuminen pääministeri Sanna Marinin toimintaan koronaviruksessa jakaa voimakkaasti näkemyksiä puoluekannan mukaan (ks. Kuvioliite). Odotetusti punavihreiden puolueiden kannattajista (SDP 94 %, vas. 92 % ja vihr. 90 %) lähes kaikki antavat Marinille hyvän arvosanan. Keskustan (71 %) ja RKP:n (55 %) kannattajistakin enemmistö antaa Marinille tukensa,

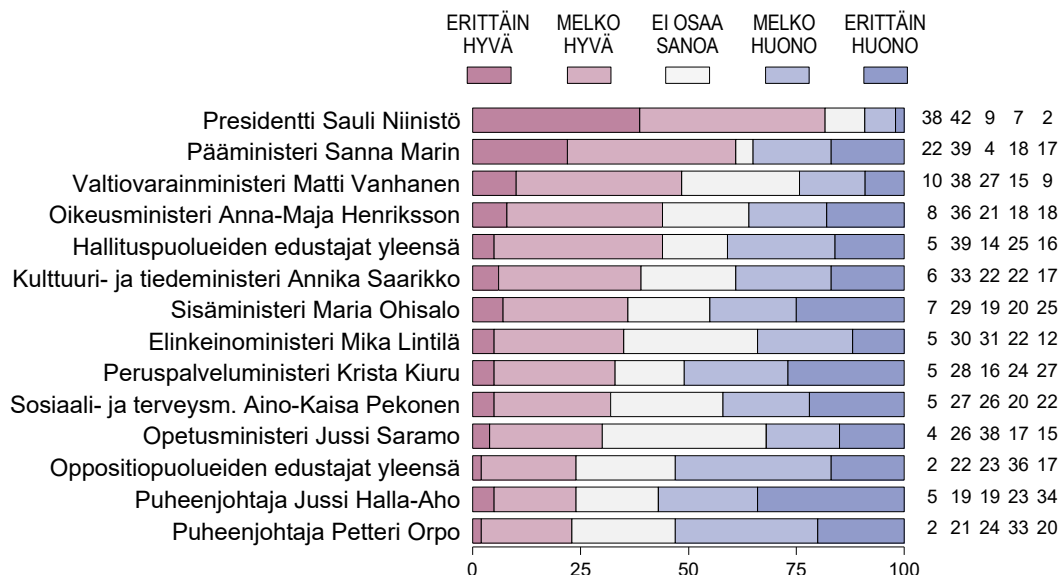
mutta oppositiopuolueiden kannattajien enemmistö kallistuu huonon arvosanan puolelle (ps. 80 %, kd. 59 %, LNYt. 56 %, kok. 55 %). Myös yrittäjien (53 %) ja johtavassa asemassa olevien (57 %) enemmistö antaa Marinille huonon arvosanan. Naiset ovat Marinille selvästi suopeampia (68 % antaa hyvän arvosanan) kuin miehet (53 %).

TÄHTIMINISTEREITÄ EI OLE SYTTYNYT

Muille ministereille alle puolet kansalaisista antaa hyvän arvosanan. Lähelle Marinin lukemia arvosanoissa ei yllä yksikään ministeri. Paikastaan nyt jo luopunut valtiovarainministeri Matti Vanhanen (kesk.) ja oikeusministeri, RKP:n puheenjohtaja Anna-Maja Henriksson saavat kuitenkin paremmat arvosanat kansalaisilta kuin hallituspuolueiden edustajat yleensä, joille kansalaisista 44 prosenttia antaa hyvän ja 41 prosenttia huonon arvosanan. Vanhanen saa puhtaasti paperit lähes puolelta (48 %) ja Henrikssonkin 44 prosentilta.

Seuraavina listalla tulevat keskustan puheenjohtaja, tiede- ja kulttuuriministerin paikalta valtiovarainministeriksi siirtynyt Annika Saarikko (39 % antaa hyvän arvosanan) ja vihreiden puheenjohtaja, sisäministeri Maria Ohisalo (36 % antaa hyvän arvosanan). Jälkimmäiselle kuitenkin 45 prosenttia antaa huonon arvosanan.

KUVIO 8. Millaisen arvosanan antaisitte seuraaville koronavirukseen liittyvästä toiminnasta, kannanotoista ja ratkaisuehdotuksista? (%)

Elinkeinministeri Mika Lintilälle (kesk.) hyvän arvosanan antaa 35 prosenttia ja huonon arvosanan lähes yhtä moni (34 %). Ministerin näkymättömyydestä koronakriisin hoidossa kertoo se, että 31 prosenttia ei osaa ottaa Lintilän toimintaan kantaa.

Ministereistä eniten kielteisiä arvioita toiminnastaan kerää koronatoimista vastannut peruspalveluministeri Krista Kiuru, joka saa kolmannekselta (33 %) hyvän arvosanan, mutta enemmistöltä (51 %) huonon arvosanan. Ministereistä vähiten hyviä arvosanoja saavat vasemmistoliiton ministerit, sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen (32 %) ja puolueen puheenjohtajaa äitiysloman ajan opetusministerinä tuurannut varapuheenjohtaja Jussi Saramo (30 %). Näistä kumpikaan ei kuitenkaan saa enemmistöltä liioin huonoakaan arvosanaa (Pekonen 44 %, Saramo 32 %).

OMIEN KANNATUKSISSA EROJA

Huolimatta yhä useamman kansalaisen epäilyksistä hallituspolitiikan onnistumista kohtaan, oppositiopoliitikkojen toiminta koronakriisissä ei aiheuta kansalaisissa hurraa-huutoja. Vain neljännes (24 %) antaa oppositiopuolueiden edustajille yleensä hyvän arvosanan ja enemmistö (53 %) huonon. Perussuomalaisten puheenjohtajalle Jussi Halla-aholle hyvän arvosanan antaa neljännes (24 %) ja huonon arvosanan 57 prosenttia. Pahnanhimmiksi on kokoomuksen puheen-

johtaja Petteri Orpo, jolle hyvän arvosanan antaa vain 23 prosenttia suomalaisista ja huonon arvosanan 53 prosenttia.

Poliitikkojen saamiin arvosanoihin vaikuttaa toisaalta oman puolueen äänestäjien antama hyväksyntä ja toisaalta se, nauttiiko henkilö luottamusta yli puoluerajojen. Esimerkiksi Marinin ja Vanhasen kohdalla hyviä arvosanoja tulee muita poliitikkoja enemmän muistakin kuin vain omasta puolueesta.

Vihreiden puheenjohtaja Ohisalo saa hyviä arvosanoja vihreiden äänestäjien (71 %) lisäksi SDP:n (62 %), vasemmistoliiton 68 %) ja RKP:n (53 %) äänestäjiltä. Saarikko taas saa hyviä arvosanoja keskustaäänestäjien (72 %) lisäksi myös etenkin SDP:n äänestäjiltä (65 %).

Perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-aho saa oman puolueensa äänestäjiltä laajan tuen (77 % antaa hyvän arvosanan), mutta kaikkien muiden puolueiden kannattajilta vain vähän hyviä arvosanoja.

Kokoomuksen puheenjohtajan Petteri Orpon kannatus jää muita puoluejohtajia selvästi heikommaksi oman puolueen kannattajien keskuudessa (53 % antaa hyvän arvosanan), ja myös muista puolueista tulevat hyvät arvosanat ovat harvassa.

torjuu odotetusti ajatuksen keskustan äänestäjiä lukuun ottamatta (50 % samaa mieltä).

Arviot hallituksen onnistumisesta eivät kerro kuitenkaan koko totuutta, sillä toisten ministerien arvioidaan onnistuneen paremmin kuin toisten (ks. *Presidentti ja pääministeri saavat enemmistöltä hyvät arvosanat*). Lähtökohtaisesti kansalaiset luottavat äänestämänsä puolueen poliitikoihin, mutta eivät oikein muihin

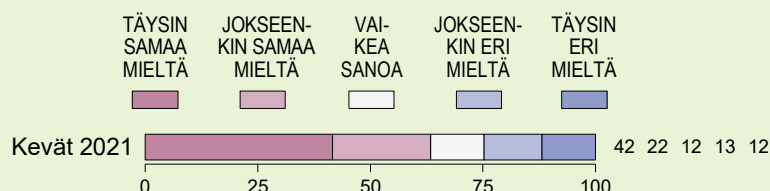
puolueisiin. Tästä kertoo myös se, että poliittiset puolueet sijaitsevat luottamusrankingissa lähellä pohjaa. Yleisesti ottaen niihin luottaa vain 16 prosenttia ja enemmistö (52 %) ei luota.

Kuntavaalien siirto oli oikein

Enemmistö (64 %) suomalaisista on sitä mieltä, että hallituksen päätös siirtää kuntavaalien ajankohta huhtikuulta kesäkuulle oli oikea (Kuvio 9). Toista mieltä on

neljännes (25 %). Enemmistö useimmissa väestöryhmissä yhtyy näkemykseen. Selvimmin toisella kannalla ovat perussuomalaisten äänestäjät, joista kaksi kolmasosaa (66 %) torjuu väittämän.

KUVIO 9. Hallituksen päätös siirtää kuntavaalien ajankohta huhtikuulta kesäkuulle oli oikea (%)

Markkinatalousjärjestelmän asema kohenee

Suurin nousija luottamusrankingissa on markkinatalousjärjestelmä, johon 42 prosenttia kokee suurta luottamusta ja neljännes (25 %) kokee vähäistä luottamusta. Koronapandemian aikana talous on noussut suomalaisten suurimmaksi huoleksi, ja tämä asenne vaikuttaisi heijastuvan myös suhtautumiseen markkinatalouteen.¹⁰ Vuodentakaiseen verrattuna suurta luottamusta markkinatalousjärjestelmään kokevien osuus on kohentunut pyöreät 10 prosenttiyksikköä.

Luottamus yrityksiin on laajaa.

Toisaalta suomalaisten suhtautuminen markkinatalouteen on ylipäänsä ollut kehittymässä viime vuosina myönteisempään suuntaan. Kevään 2020 Arvo- ja asennetutkimuksessa 64 prosenttia sanoi suhtautuvansa markkinatalouteen myönteisesti.¹¹

Enemmistö johtavassa asemassa olevista (58 %), ylemmistä toimihenkilöistä (51 %) sekä kokoomuksen (71 %), keskustan (57 %) ja Liiken Nytin (56 %) äänestäjistä luottaa markkinatalousjärjestelmään.

Luottamus pienyrityksiin ja yksityisyriksiin on melko laajaa (61 % luottaa), mutta se on pudonnut hieman vuodentakaisesta. Suhtautuminen pankkeihin ja pankkijärjestelmään on sen sijaan pysynyt kriisioloissa käytännössä ennallaan, ja niihin luottaa puolet (49 %).

Järjestöt, suuryritykset ja EU pohjalla

Luottamusrankingin häntäpäässä sijaitsevat sosiaalinen media, iltapäivälehdistö ja poliittiset puolueet. Paljoa näitä paremmin ei mene kansalaisyhteiskunnan eri järjestöillä. Suurinta luottamusta järjestöistä nauttii ammattiyhdistysliike, mutta sekin vain 38 prosentin kansalaisten luottamusta. Näkemykset ay-liikkeestä kuitenkin jakaantuvat ja käytännössä yhtä moni (37 %) ei luota ay-liikkeeseen.

Kirkkoon luottaa 38 prosenttia, mutta suurempi osa (43 %) ei luota. Ympäristöjärjestöihin luottaa 37 prosenttia, mutta näkemykset jakaantuvat jälleen voimakkaasti, eikä 39 prosenttia luota niihin. Yleensä kansalaisjärjestöihin luottaa 30 prosenttia ja yhtä suuri osuus ei luota.

Suuryrityksiin ja pörssiyrityksiin luottaa vajaa neljännes (23 %) ja 44 prosenttia kokee luottamuksensa vähäiseksi. Työnantajajärjestöihin luot-

taa viidennes (20 %), mutta lähes puolet (47 %) ei niihin juuri luota.

Suhtautuminen Euroopan unioniin jakaa kansan kahtia. 36 prosenttia sanoo kokevansa suurta luottamusta EU:hun ja yhtä moni sanoo luottamuksen olevan vähäistä. Huolimatta kansalaisten epäileväisestä suhtautumisesta unioniin, suomalaisten enemmistö kannattaa unionin jäsenyyttä.¹²

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 059 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 24.3.-7.4.2021. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiasta väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internetpaneelilla ja painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin on tehnyt Yhdyskuntatutkimus Oy, joka on laatinut myös tulosgrafiikan. Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984. Tuloksiin voi tutustua osoitteessa: www.eva.fi/arvopankki

PETTYMYS POLIITIKOIHIN PALAA HILJALLEEN

Tyytymättömyys poliitikoihin on suomalaisen demokraattisen järjestelmän ominaispiirre. Samalla kun valtion instituutioihin ja toimintaan ollaan laajasti tyytyväisiä, poliitikot ja puolueet ovat aina olleet ankaran kritiikin kohteina.

EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen politiikan seuranta-avainten pitkät aikasarjat osoittavat, että yleisellä epäluottamuksella poliitikkoja ja puolueita kohtaan on pitkät perinteet. Niissä näkyy myös selvästi, että kevään 2020 muutos kohti parempaa luottamusta politiikkaa kohtaan oli vain nopea ja väliaikainen tuulahdus. Kuitenkaan aivan pandemian takaisin epäluottamuksen lukemiin ei vielä ole palattu.

Suomalaisista 37 prosenttia sanoo, että mikään puolue ei aja itselle tärkeitä asioita (Kuvio 10). Kuitenkin 45 prosenttia löytää itselleen mieluisan puolueen.

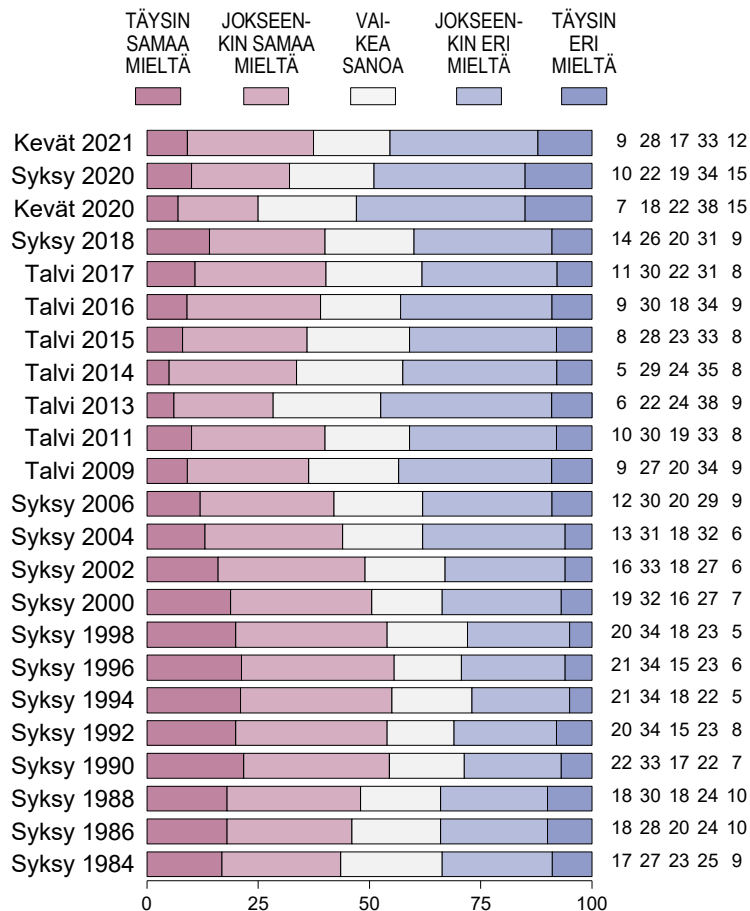
Huomionarvoista on, että itselleen tärkeitä asioita ajavan puolueen löytävät eri puolueiden äänestäjistä etenkin vihreiden (73 % eri mieltä väitteen kanssa) ja vasemmistoliiton (68 % eri mieltä) äänestäjät, ja

muista väestöryhmistä 8–25-vuotiaat (54 %), opiskelijat (55 %), EU-myönteiset (54 %) ja korkeasti koulutetut (51 %). Samat ryhmät olivat puoluevalintaansa tyytyväisiä jo viime syksynä.^a

Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien tyytyväisyys on kasvanut koronaa edeltävään aikaan nähden. Punavihreiden puolueiden äänestäjät vaikuttaisivat siis olevan tyytyväisiä kannattamiensa puolueiden suoriutumiseen Sanna Marinin johtamassa hallituksessa. Tämän puolesta puhuu myös se, minkälaisia arvosanoja näiden puolueiden äänestäjät antavat ministereilleen koronakriisin hoidosta (ks. ss. 8–9).

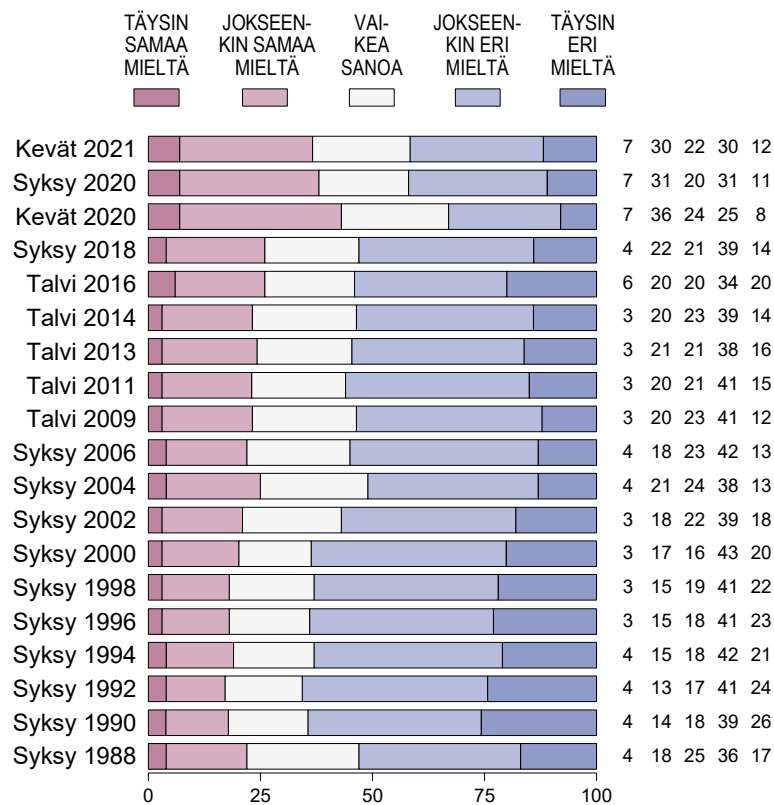
Vaikeus löytää itselle sopivaa puoluetta heijastuu myös väitteeseen, jonka mukaan ”demokratia toimii Suomessa niin hyvin, että puheet kansalaisten huo-

KUVIO 10. Mikään puolue ei aja juuri minulle tärkeitä asioita (%)

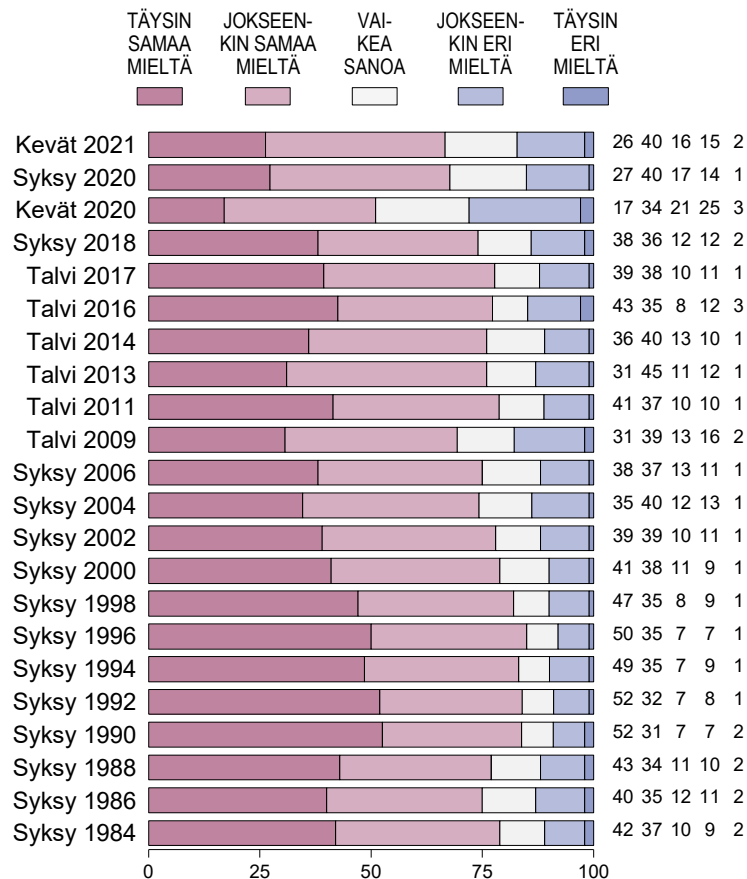

^a Metelinen (2020a).

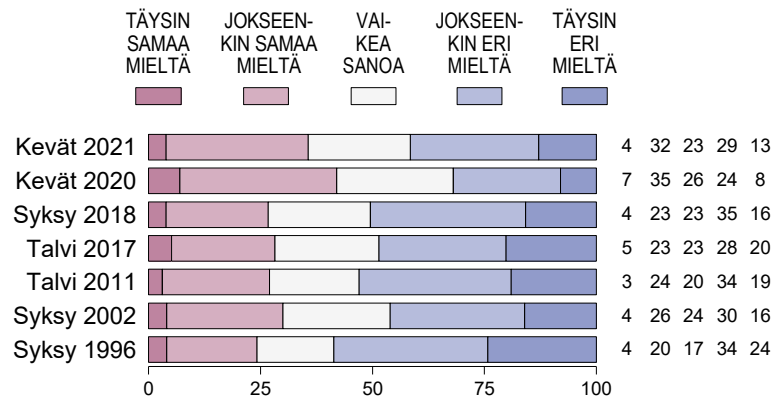
KUVIO 11. Demokratia toimii Suomessa niin hyvin, että puheet kansalaisten huonoista vaikutusmahdollisuuksista ovat vailla pohjaa (%)

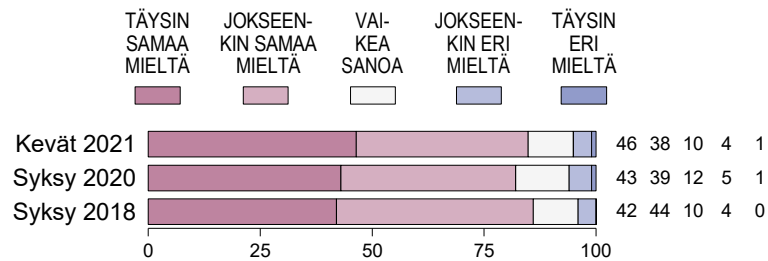
KUVIO 12. Puolueet ovat ajautuneet yhä kauemmas tavallisen ihmisen ongelmista (%)

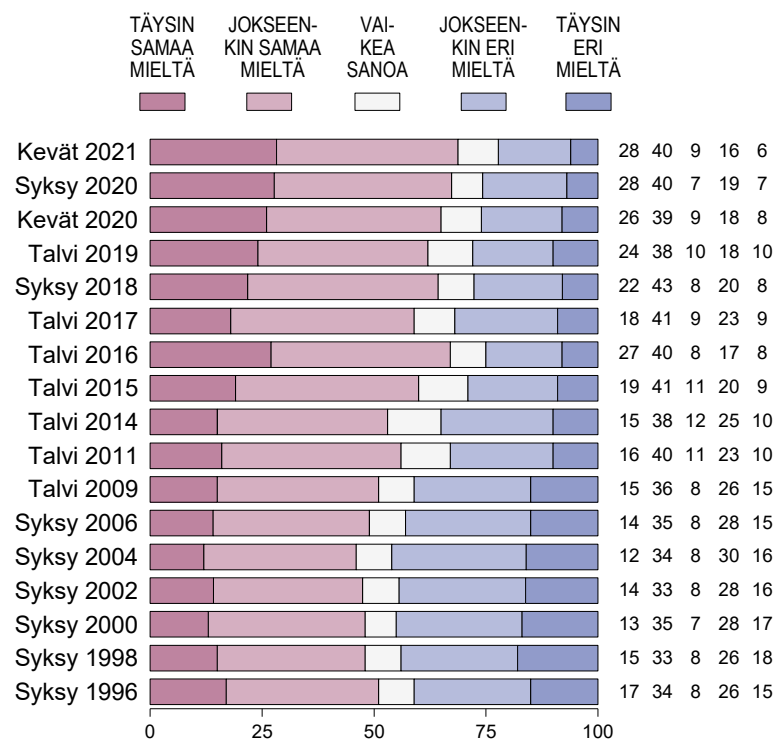
KUVIO 13. Poliitiikan moraalia moititaan maassamme suotta, sillä valtaosa poliitikoistamme on rehellisiä ja tunnollisia ihmisiä (%)

KUVIO 14. Asioiden yksinkertaistaminen, tahallinen vääristely ja suoranainen valehtelu politiikassa ovat yleistyneet (%)

KUVIO 15. Olen kiinnostunut politiikasta ja seuraan sitä aktiivisesti (%)

noista vaikutusmahdollisuuksista ovat vailla pohjaa”. Toimivana demokratiaa pitää nyt 37 prosenttia ja eri mieltä on 42 prosenttia (Kuvio 11).

Vaikka asenteet ovat kevään 2020 jälkeen palanneet kohti pitkän aikavälin keskimääräisiä asenteita, toistaiseksi näyttäisi vallitsevan edelleen hieman pandemiaa edeltävää aikaa optimistisempi suhtautuminen demokratian toimivuuteen. Eniten demokratian toimivuuteen luottavat keskustan äänestäjät (57 %) ja vähiten kristillisdemokraattien (13 %) ja perussuomalaisten (15 %) äänestäjät.

Vaikeus löytää itselle sopivaa puoluetta ja kokemus huonoista vaikutusmahdollisuuksista kytkeytyvät näkemukseen, jonka mukaan puolueet ovat ajautuneet yhä kauemmas tavallisen ihmisen ongelmista (Kuvio 12). Tätä mieltä on kaksi kolmesta (66 %) ja toisella kannalla on vain 17 prosenttia. Samoin kuin muiden politiikan seurantaväittämien kohdalla, tämänkin kohdalla on palattu kohti pandemiaa edeltäneitä asenteita, mutta ei täysin.

Kansalaiset arvioivat niin ikään poliitikkomme edelleen hieman rehellisemmiksi ja tunnollisimmiksi kuin ennen pandemiaa. Suomalaisista 36 prosenttia arvioi, että politiikan moraalialia moititaan maassamme suotta, sillä valtaosa poliitikoistamme on rehellisiä ja tunnollisia ihmisiä (Kuvio 13). 42 prosenttia kuitenkin on eri mieltä. Kaikissa politiikan seurantaväittämissä perussuomalaisten ja kristillisdemokraattien äänestäjät erottuvat pettyneinä politiikkaan.

Yhdestä asiasta kansalaiset vaikuttaisivat olevan hyvin yksimielisiä: asioiden yksinkertaistaminen, tahallinen vääristely ja suoranainen valehtelu politiikassa ovat

yleistyneet. Näin arvioi 84 prosenttia suomalaisista ja vain viisi prosenttia torjuu väitteen (Kuvio 14).

Siitä huolimatta politiikka jaksaa kiinnostaa suomalaisia, ja kiinnostus on jo pitkään ollut kasvussa. Nyt 68 prosenttia sanoo olevansa kiinnostunut politiikasta ja seuraavansa sitä aktiivisesti (Kuvio 15). Vain reilua viidennestä (22 %) politiikka ei kiinnosta. Poliitiikasta on tullut vuosittuhanteen alkuun verrattuna huomattavasti kiinnostavampaa.

VIITTEET

- 1 Haavisto (2020a).
- 2 Metelinen (2018).
- 3 Kela (2021).
- 4 Iltalehti (2020) ja Helsingin Sanomat (2020).
- 5 Ks. esim. Yle (2021) ja Iltalehti (2020b).
- 6 Metelinen (2021).
- 7 Ilmiön nimesi amerikkalainen valtiotieteilijä John Mueller 1970-luvulla. Hän havaitsi, että Yhdysvaltain presidentin suosio kasvaa ainasuurten kansallisten kriisien yhteydessä. Ks. Mueller (1970).
- 8 Haavisto (2020a).
- 9 Metelinen (2020a).
- 10 Metelinen (2021) ja Metelinen (2020b).
- 11 Haavisto (2020b).
- 12 Haavisto (2021).

LÄHTEET

- Haavisto, I. (2020a). Poliitiikan poikkeustila – Koronakriisi yhdisti suomalaiset, EVA Analyysi No 81.
- Haavisto, I. (2020b). Askel oikealle – Suomalaiset suhtautuvat myönteisesti markkinatalouteen, EVA Analyysi No 79.
- Haavisto, I. (2021). Elpymispaketti jakaa suomalaiset kahtia, mutta EU:n kannatus kasvaa, EVA Artikkelii, <https://www.eva.fi/blog/2021/05/09/elpymispaketti-jakaa-suomalaiset-kahtia-mutta-eun-kannatus-kasvaa/> (haettu 16.5.2021).
- Helsingin Sanomat (2020). Suomen maskikeskustelu on sisältänyt vähättelyä, pelottelua ja täyskäännöksen, nyt kokoomus haluaa sille ensimmäisen poliittisen uhrin, <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006668793.html> (haettu 30.11.2020).
- Iltalehti (2020). IL selvitti: Näin Suomi päätti valmiuslaista: Marin ja vasemmistoliitto epäroivät, muut puolueet ja Niinistö runnoivat läpi, <https://www.iltalehti.fi/koronavirus/a/9932d022-e52f-4984-879b-bb231ad9c24d> (haettu 3.6.2021).
- Iltalehti (2020b). Marin kiistää THL:n pääjohtajan maskipainostuksen: "Kohtuuton syytös", <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/e1209aca-37a4-428a-9fc6-0d9325ddf485> (haettu 3.6.2021).
- Kela (2021). Sosiaaliturvan stressitesti: korona vähensi eniten yksin asuvien tuloja, https://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasi-akkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/sosiaaliturvan-stressitesti-korona-vahensi-eniten-yksin-asuvien-tuloja (haettu 3.6.2021).
- Metelinen, S. (2018). Ulkopoliitiikan johtotähti – Maailmanpolitiikan aallokossa suomalaiset luottavat presidentin suuntaavaistoon.
- Metelinen, S. (2020a). Epäluottamuksen paluu – Usko politiikkaan osoittautui koronakevään poikkeustilaksi, EVA Arvio No 28.
- Metelinen, S. (2020b). Näitä Suomi murehtii – Ykköshaksi on nousut talouskriisi, EVA Analyysi No 84.
- Metelinen, S. (2021). Politisoitunut pandemia – Suomalaiset antavat yhä siunauksensa koronatoimille, mutta kritiikki kasvaa, EVA Analyysi No 93.
- Mueller, J. (1970). Presidential Popularity from Truman to Johnson, *American Political Science Review*. 64 (1): 18–34.
- Yle (2021). Hallitus hermostui THL:n ravintola- ja hiihtolomatiedottamisesta – THL:n Tervahauta: Emme voi jäädä katselemaan, virus-tilanne voi karata käsistä, <https://yle.fi/uutiset/3-11799382> (haettu 3.6.2021).

EVA Analyysin *Kansakunnan kivijalka* kirjoittaja

EVA:n toimituspäällikkö
SAMI METELINEN

ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyytit löytyvät EVA:n kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) • ISSN 2342-0782 (PDF)